

A LAP AZ E. M. E.
TULAJDONA**MÉHÉSZETI KÖZLÖNY**A LAPOT AZ E. M. E.
TAGJAI TAGSÁGI
ILLETMÉNY FEJÉBE
KAPJÁK.

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
CLUJ—KOLOZSVÁR,
ATTILA-UTCA 10. SZ.Felelős szerkesztő és kiadó: **TÖRÖK BÁLINT** az E. M. E. főtírkára.
Főmunkatársak, mint az E. M. E. szerkesztő bizottságának tagjai:
dr. LÁSZLÓ MÁRTON, dr. BOGA LAJOS és BALÁZS PÉTER.TELEFON 158. SZ.
A LAP MEGJELENIK
HAVONKÉNT EGYSZER**A viaszról.**Irta: *Dr. László Márton.*

Volt idő, amikor a méhészek abban a téves felfogásban voltak, hogy a méhek a viaszt is közvetlenül a virágokról gyűjtik. Ma már mindnyájan tisztában vagyunk azzal, hogy a fiatalabb méhek — külön erre a célra szolgáló szerveiknek, mégpedig az úgynevezett viasztükröknek a segítségével — szokták a vérükbe levő felesleg, zsiranyagot, mint viaszt kiizzadni.

Önként érthetőleg, ahhoz, hogy a vérben felesleges zsiranyag gyűljön, bő legelőre van szükség. Rossz hordás esetén nincs viasztermelés. Viszont bőhordás esetén — megfelelő kezeléssel — nagyon sok viaszt nyerhetünk, mely az összes méhészeti termékek között a legértékesebb.

A viasztermelésre nem csak azért van szükség, mert az nagyon értékes, hanem főleg azért, mivel kifogástalan minőségű viaszt — pláne a mai kereskedelem — nem is lehet kapni. Viasz nélkül pedig nem vagyunk képesek a méhek munkaképességét kellően kihasználni. A főhordási idő alatt nem gazdaságos dolog a méhekkel sokat építtetni, hanem akkor már mint a költőtérnek, mind a méztérnek kiépített és pedig lehetőleg, fiatal lépekkel kell felszerelve lenniük, hogy legyen hely, a hová a kijáró munkások a mézet raktározhatják. Mindezekhez sok műlépre van szükség annyira, hogy bátran mondhatjuk, hogy valamelyik méhészetben egy idő alatt elhasznált műlép mennyisége, az illető méhészet intenzivitásának egyik biztos fokmérője.

Mindenik méhészetnek, tehát arra kell törekednie, hogy minél több és minél jobb viaszt termeljen. Már most önként merül fel az a kérdés, hogy mikor, mennyit és hogyan termeljünk viaszt. Nem árt-e a méheknek a viaszizzadás és főleg, hogy egyáltalában gazdaságos dolog-e a méhekkel építtetni?

Ezekben a kérdésekben nagy eltérés és haladás van a régi és a modern iskola között és éppen ennek a különbségnek a vázlatos ismertetése képezi a jelen cikkemnek a tulajdonképpeni tárgyát.

A régi iskola azt tartotta, hogy az viaszizzadás annyira igénybeveszi a méhek szervezetét, hogy az építő méhek rendszerint idő előtt elpusztulnak és így el sem érik azt, hogy külső munkát — *mézhordást* — is végezzenek. A viaszizzadást tehát egyenesen ártalmasnak találták. De a régiékek gazdasági szempontból is hátrányosnak tartották a méhekkel való építte-

tést. Mert abból indultak ki, hogy a méh absolute mértékletes és soha egy atomnyival sem fogyaszt több élelmet, mint a mennyire éppen csak szüksége van. A mikor aztán az építkezési ősztön fellép és tényleg építkeznie is kell, akkor a rendszerint többet fogyaszt és ezen több táplálék folytán felgyülemlett zsiranyagot, mint viaszt izzadja ki.

A régi méhészek számítása és véleménye szerint, a méhek 1 kg. viasz termeléséhez 10—15 kg. mézet és sok virágpórt használnak fel. Ez a magyarázata annak, hogy a régiékek nagyon kimélték a méheket a viaszizzadástól úgy, hogy még az első rajokat is lehetőleg kiépített lépekre tanácsolták terelni, nehogy az építkezéssel a méhek magukat mérleltsék. A régi iskola tehát a viasztermelést a méhekre nézve egyenesen ártalmasnak, gazdasági szempontból pedig éppen hátrányosnak tartotta.

Ezzel szemben a modern iskola nem tartja a méheket a mértékletesség terén éppen annyira absolute tökéleteseknek, mint a régi méhészek, hanem azon az állásponton van, hogy bőhordás esetén a sokból és jóból a méhek is többet fogyasztanak, mint a mennyire éppen csak szükségük van. A többfogyasztás folytán felgyülemlett felesleg zsiradék pedig a viaszizzadásban találja meg a természetes levezetését.

A különbség tehát a régi és a modern iskola között igen lényeges. Mert a régi iskola azt tartotta, hogy előbb lép fel az építési ősztön és a mennyiben ez kielégítést talál, vagyis a méhek tényleg építkeznek is, csak ebben az esetben kezdenek el a méhek több élelmet fogyasztani. Ellenben a modern iskola éppen megfordítva, azt tartja, hogy előbb történik a többfogyasztás folytán való felesleg zsiranyag felhalmozódás és éppen ez a körülmény kelti aztán fel az építkezési ősztönt. Ennek az ősztönnek viaszizzadás által való természetes kielégülése pedig nemcsak hogy nem hátrányos a méhekre nézve, hanem éppen ellenkezőleg: — *hygienikus*.

A németek híres méhész Dr. Gerstung azt állítja, hogy még a különféle méhbetegségekre is sokkal hajlamosabbak azok a családok, melyeknél az természetes és megfelelő kielégülésre talált.

A méhekkel való mérsékelt építtetés tehát nemcsak, hogy nem hátrányos a méhekre nézve, hanem nagyon is egészséges. Gazdasági tekintetben sem hátrányos, mert az a zsiranyag, melyet a méhek, mint viaszt kiizzadnak, amugy is — mint *felesleg* anyag, a szervezükben fel van halmozódva. Lehet ugyan, hogy

a tényleges építkezés folyama alatt az építő méhek valamivel több élelmet fogyasztanak, a mi különben az anyagcsere fokozódásának önként is érthető következménye; de azért a fogyasztás különbségének mérve koránt sem olyan foku, a mint azt a régi iskola hívei állítják.

Mínt hogy az építő méhek legszívesebben a fészek hátulsó részében, tehát az ablak megett szoktak tartzkodni. Dr. Gerstung azt ajánlja, hogy ide a főhordás ideje alatt állandóan függesszünk 1—2 lépkedéses keretet, amely által az építkezési ősztön természetes levezetésére megfelelő teret és alkalmat nyújtunk. Igaz ugyan, hogy a méhek ide rendszerint heresejteknek fognak építeni, de kipergetés után ezeket a lépeket kiolvashatjuk és ebből a legkiválóbb viaszt nyerjük.

Ha valamelyik családod még jobban meg akarunk építtetni, akkor teljes rajállapotba helyezzük, vagyis a méheket lépkedéses keretekre lesepertjük. De ezt csak nagyon erős családdal, jó legelő és bőhordás esetén tanácsos megcsinálni. A rajállapotba helyezésre legalkalmasabb időpont május második fele.

Ha a saját termelésű viasz nem elegendő az igényelt mennyiségű műlépek öntésére és kénytelenek vagyunk viaszt máshonnan beszerezni, úgy ezt a lehető legnagyobb körültekintéssel tegyük.

Méhészetem beállításának első évében kényyszerülve voltam én is máshonnan beszerezni a viaszt és a legmegbízhatóbbnak vélt helyről is kaptam olyant, amely faggyuval volt keverve. A méhek kényyszerűségből építkeztek ugyan, de melegenálló képessége a faggyunak jóval kevesebb lévén a viaszénál, a nagy melegben az építmények összeroskadtak, minnekfolytán nagy károkat szenvedtem.

Ha hamisított viaszból öntött műlépeket ingyen kapunk, még akkor is drágábban fizetjük meg, mintha a hamisítatlan jó viaszból öntött műlépekért tiszteres pénzt adunk.

Egy kevésbé ismert mézelő növényről.

A hazai növények sorában van egy növény, a mely igen kellemes illata által föltűnik, még pedig nem a virága az illatos, hanem a levele és a szára. Ez a növény a *macska menta* (*Nepeta Cataria* L.), *macskafű*, *macskamódrafi*, *macskacsipepty* stb. Azért nevezik így, mert a macska különös előszeretettel viselkedik iránta, mohón rágyja a levelét és ha telhetetül kényeztetett hiempereg rajta, úgy mint a macskagyökéren, vagy macskatropon.

A macskamenta házak körül, félre eső helyeken, sziklás, cserjés völgyekben parlag helyeken és megmivelt földön szórványosan, vadon terem nálunk, sok helyt pedig elvadultan nő, miután kertekben termelik és onnan kiszabadulva, elvadul. Sok méhész u. i. a kertjébe ülteti ezt a növényt, hogy vele a kaptárakat bedörzsölhesse rajfogáskor, mert a macskamentának a szaga nagyon emlékeztet a *méhfü* vagy *citromfü* (*Melissa*) szagára t. i. nagyon kellemes citromillatu. A méhek ezt a szagot nagyon szeretik s ezért szívesen vonulnak be olyan kasba, amelyet ezzel a füvel bedörzsöltek. Macskamentának vagy gyöngymentának pedig azért nevezik, mert hasonlóan jó szagú, mint a menta.

Ezt a feltűnően jó illatu növényt én pár év óta kísérleti gyógynövény telepemen termeszttem és elszaporítottam, hogy illó olajat csináljunk belőle. Kísérletkép már le is pároltunk belőle illó olajat, a melyet nagyon kellemes szagú illatszernek lehet használni. Ezt az új hazai előállítású illatszert elneveztem „*citriodora*”-nak, mert feltűnő citromillata van.

Ezen természeti kísérleteim rendjén azt tapasztaltam, hogy a macskamenta *igen jó mézjelő növény*. Virágait a méhek nagyon kedvelik és tömegesen látogatják, azért felhívom rá a méhésztársak figyelmét. A macskamenta július havában virágzik, tehát akkor, a mikor a legtöbb mézjelő növényeink már elvirágzottak. Az ákác és a hársfa ekkor már elnyilt. Ha ebben az időben nagy tábla macskamenta nyílik, a méheknek van honnan mézet hordani. Nálam egész július hónapban nyílt a macskamenta és július elejétől (9-étől) egészen augusztus első hetéig rengeteg sok méh járta a virágait, csakugy nyüzsgött a tábla a méhektől. Míg a fővirágzása július hónapban van, addig augusztusban már csak szórványosan nyílik, de még akkor is ad a méheknek legelőt, mert egyes oldalágain augusztusban is van nyíló virág.

A macskamentát nagyon alkalmasnak találom a száraz napsütötte, kopár hegyoldalak betelepítésére, a hol az jól diszlik. Ezáltal a kopár helyeket, a melyek másra nem használhatók, jól lehetne a méhek által hasznosítani. A botanikai könyvek azt írják róla, hogy „évelő”, a mi annyit jelent, hogy több évig kitart és évről-évre újra kihaj. Az én tapasztalatom szerint azonban nem *évelő*, hanem csak *kétnyári*, mert az általam telepített macskamenta csak két évig élt, a 3 ik évben már nem hajtott ki. Ha azonban kopár helyre telepítjük a macskamentát és nem kaszáljuk, hanem hagyjuk, hogy érlelje meg a magját, a kiszórt magvai utján elszaporodik és az elhalt öreg töveket kipótólják a magból kikelt új növények.

Dr. Péter Béla.

A mézhiány pótlása és az etetés.

A beteléskor minden méhész iparkodik méhcsaládjait népszerűségükhöz mértén mézzel úgy ellátni, hogy azzal jól kiteljenek s még a tavaszi időre is maradjon meg belőle.

A körülmények azonban gyakran másképen határoznak. Ugy t. i., hogy azon családok, melyek nyugtalanul teleltek vagy a hideg miatt sokat szenvedtek, jóval többet fogyasztottak azoknál, melyek háborgatva nem voltak.

El lehet tehát készülvén a méhész arra, hogy azon családjai, melyeknek a jelzett okok miatt a téli készletből csak 2—3 mézselépe maradt, beavatkozása nélkül tavasszal szűkölködnének. Azon méhesekben pedig, hol a rendesnél is kevesebb készlettel teleltek, az éhség ütne tanyát.

Az éhség által gyötört méhcsalád nagy zugással lépről lépre vonul mézet keresni. Ha semmit sem talál, nagy szükségében a fiasításnak esik s életét ideig-óráig annak nedvével tengeti. Ereje azonban mindennap fogy, az éhség végképpen elbágyasztja, lehull az aljdeszkára, kimászik a kaptárból vagy bele buvik a sejtékbe s úgy elpusztul.

Ha néha-néha fiasítása feláldozásával életét meg is mentheti, azon évben hasznot nem ad, mert a főhordás idejére erőre kapni nem bír.

A méhcsaládnak sohasem volna szabad érezni, hogy mézkészlete fogytán van, mert fiasítását csökkentí, sőt egy időre meg is szüntetheti.

Ha március és április hónapokban sokat fogyasztanak a családok, ne sopánkodjon azért a méhész, adjon nekik inkább bőven, hogy a hordás idejére sok munkásuk legyen. A téli és tavaszi fogyasztási időre egy méhcsaládnak 10 kg. méz a rendes készlete, annál azonban mindig többet fogyaszt s többet is kell neki adni.

Néha 10 kg. mal jól beérni, más esetben pedig — ha a tél és tavasz kedvező volt rájuk — marad is belőle, ami épen nem baj, a szükség idejére van mihez nyulni.

De az már baj volna és tetemes kárt is okozhat, ha a bekövetkező rossz időjárások alkalmára a méhész etető mézről idejében nem gondoskodott volna. Méhcsaládjainak jólétére mindig legyen gondja s ha télre csak 10 kg. mézet adott nekik, a szükség idejére 2—2 mézselépet részükre mulhatatlanul félre tegyen. A szűkölködőkön mézselépekkel a legalkalmasabban és legkönnyebben segíthet.

Eteitni nemcsak mézseléppel, hanem pergetett és csurgatott mézzel is lehet. Miután a a folyékony táplálékkal történő etetés kiröpülésre készíti a családokat, a mi gyakran vesztükre van, sőt élénk zsongással szomszédait is kicsalják, miből rablás könnyen támadhat, azért az etetést mindig az esti órákban kell végezni, mikor már nem röptülhetnek.

Az enyhébb napok beálltával az etetett családok több mézet fordítanak a fiasításra, a sejtekebe keveset raktároznak. Viz is mindig több kell nekik, de hogy azért kijárni ne kényszerüljenek, márciustól kezdve vízzel hígítva langyosan adjuk nekik a mézet, mindig annyit, amennyit az éj folyamán feldolgoznak, hogy másnapra ne maradjon.

A kasokon bajos volna mézselépekkel segíteni, azokat folyékony mézzel etetjük. Este felé csucsára állítjuk a kast, üres lépeink alsó részét, mindkét oldalon, mézzel ügyesen megöltölgetjük s a mint a méhek jól ellepték, helyére vissza állítjuk.

Ha mézünk nem volna, cukorral etetünk.

E célra teljesen megfelel a kristály cukor.

A süvegcsukrot vízzel felfőzzük, főzés közben habját folytonosan leszedjük és hogy a méhek szívesebben fogyasszák, 3—4 kanál mézet keverünk bele s langyosan a lépekbe öntjük vagy vályucskákban adjuk a családoknak.

Mézet etetésre biztos helyről vegyen a méhész, nehogy a fertőzött mézzel a költésrothadást behurcolja.

A megsavanyodott méz etetésre nem való másképen használja fel a méhész, de a méheknek ne adja.

Különlélek.

A méhész cukort igénylő tagtársainkkal közöljük, hogy a megrendelt cukort a marosvásárhelyi cukorgyár a héten vasuttra adta és így, mire e sorok az érdekeltek kezéhez jutnak, kb. a cukort is megkapják. A cukor kiutalásáról és elszámolásáról a titkári hivatal minden megrendelő részére külön értesítést küld.

A méhek telelése. Amint tudósítóink jelentik, a méhek aránylag elég jól teleltek. *Különös figyelmébe ajánljuk t. tagtársainknak, hogy a hosszú őszön a méhek igen sok mézet fogyasztottak és aki sok mézet hagyott a kaptárban, az is helyesen teszi, ha megnézi az első melegebb napon, hogy állanak méhcsaládjai élelem dolgában*, mert ami pusztulás történt eddig, az vagy tavasszal, vagy őszszel élelem hiányában, vagy túltápláltság folytán előállott vérhas miatt fordult elő a legtöbb esetben.

Tagsági díjak. Kérjük tisztelt tagtársainkat, hogy folyó évi és hátralékos tagdíjaikat mielőbb befizetni sziveskedjenek. A Méhészeti Közöny kiadása és egyéb közterhek olyan súlyos anyagi megterhelést jelentenek az egyesületeknek, hogy azoknak csakis a tagdíjak rendes befizetése után tud megfelelni az egyesület. A tagdíjak az E. M. E. titkári hivatala címére Cluj, Str. Andre Muresan No. 10. címre küldendők.

Kaptárak, kerettartó rámaik s b. elsőrendű minőségben kaphatók az E. M. E. titkári hivatalában. A kaptárak országos méretűek, 4 keretsorosak, alsó és felső röplyukkal. Ajánljuk méhésztársainknak, hogy az alább közölt árakon igyekezzenek megvenni szükségletüket. A ma érvényben levő árak a következők: 1-es 4 keretsoros kaptár darabonként 280, 3-as 4 keretsoros 600, kerettartó ráma 20 keret részére 50, keretléc darabonként 1, rajszállító láda 60, átmeneti kaptárka 10 kerettel 60, etető itató vályu 10, keretszegező ráma orsz. 12 lei.

Menta dugványok darabonként 50 baniért megrendelhetők dr. Péter Béla urnál Kolozsvár. Gazd. Ak. gyógynövény kísérleti állomás.

Festőmályva mag kapható kg.-ként 200 leiért. A festőmályva tudvalevőleg kítűnő mézjelő és emellett kítűnő drogáru is szolgáltat mint gyógynövény. Akinek szüksége volna vetőmagra, a beszerzési forrás iránt érdeklődjék dr. Péter Béla gazd. ak. igazgató urnál Kolozsvár, gazd. akad. gyógynövénykísérleti állomás.

Apróhirdetés.

Egy méhcsalád kasban és egy orsz. méretű négy keretsoros hármass kaptár eladó 1200 L. Atilla u. 18.

Mézpergető, hanemannrács, gőzvilaszolvasó, keretfogó, rajfecskeendő, rajfogó, méhészplpa, füstölőgép, sejtnyitó villa és kés, anyazárka, műlép kaptárak, mindenféle méhészeti eszközök legszolidabb kivitelben kaphatók Szurdokl Krca Kornél méhészetiében Siblu—Nagyszében Schulgasse 3. Elfogadók előjegyzést fiatal termékeny anyákra és rajokra. Elváltatok vlaszt műléppé préselésre. Válaszbélyeg melléklendő. 3642.